

JUSTITSMINISTERIET

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K
DK Danmark

Dato: 19. september 2023
Kontor: Proces- og Insolvensrets-
kontoret
Sagsbeh: Emil Thomas Hilligsøe
Thomsager
Sagsnr.: 2023-0030-9135
Dok.: 2906936

Besvarelse af spørgsmål nr. 969 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 969 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 29. juni 2023. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Betina Kastbjerg (DD).

Peter Hummelgaard

/

Lisbeth Gro Nielsen

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 7226 8400

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 969 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg:

”Vil ministeren oplyse, hvorvidt en udvidet brug af retshjælp kan aflaste domstolene, og hvilke besparelspotentialer (opgjort i dommertimer og i mio. kr.), der måtte være ved dette?”

Svar:

1. En styrkelse af retshjælpsordningen, der medfører en bredere anvendelse af retshjælp, vil på den ene side kunne medføre flere sager ved domstolene, da borgere, der ellers ville have opgivet at forfølge en konkret sag, vil blive gjort opmærksom på, at der kan være grund til at forfølge sagen, f.eks. i tilfælde, hvor en borger ikke ved, om vedkommende har en god sag eller ej, og derfor ikke er villig til at indlede en sag ved domstolene.

På den anden side vil det kunne medføre færre sager ved domstolene, da borgere, der ellers ville have ført en sag ved domstolene, kan blive opmærksomme på, at der ikke er grund til at føre sagen, f.eks. i tilfælde, hvor en borger er part i en sag, hvor vedkommende føler sig uretfærdigt behandlet og derfor er indstillet på at føre sagen ved domstolene, men hvor vedkommende juridisk set har en dårlig sag.

Hvis retshjælp benyttes som et alternativ til, at borgere uden advokat selv forbereder sager, der føres ved domstolene, må det umiddelbart antages, at en øget anvendelse af retshjælp generelt vil føre til bedre forberedte sager ved domstolene.

Hvis en øget anvendelse af retshjælp under forberedelsen af sager omvendt vil føre til, at borgere, der ellers ville have antaget en advokat til at forestå forberedelsen af sagen for sig, vil benytte retshjælp, må det alt andet lige antages, at sager i konkrete tilfælde vil kunne være mindre godt forberedt.

Det vil således bero på en konkret vurdering af de enkelte initiativer, om en styrkelse af retshjælpsordningen vil medføre flere eller færre sager ved domstolene, og om sagerne vil kræve flere eller færre ressourcer for domstolene at behandle.

2. Retshjælp ved advokatvagter og advokater ydes efter retsplejelovens § 323 på tre trin.

Trin 1 omfatter helt grundlæggende mundtlig rådgivning, som ikke blot omfatter de juridiske spørgsmål af betydning for tvisten, men også de praktiske og økonomiske muligheder for at gå videre, så den retshjælpssøgende får et beslutningsgrundlag for, om man vil gå videre med sagen. Rådgivning på trin 1 gives på alle retsområder.

Trin 2 omfatter rådgivning ud over den helt grundlæggende rådgivning. Dette omfatter rådgivning og udfærdigelse af enkelte skriftlige henvendelser af sædvanlig art, herunder ansøgning om fri proces, processkrifter i retssager, udfærdigelse af bodelingsoverenskomster, enkle testamenter og ægtepagter samt deltagelse i møder mv.

Trin 3 omfatter rådgivning, der ydes med henblik på at opnå en forligsmæssig løsning af en tvist. Retshjælp på trin 3 forudsætter, at advokaten med rimelighed skønner, at der er udsigt til, at sagen herved vil kunne afsluttes forligsmæssigt.

Rådgivning på trin 2 og 3 gives som udgangspunkt på alle retsområder. Dog ydes der ikke rådgivning til 1) en sigtet eller tiltalt i en offentlig straffesag, 2) aktivt erhvervsdrivendes sager af overvejende erhvervmæssig karakter, 3) gældssaneringsager eller 4) sager, der angår eller er under behandling af en forvaltningsmyndighed eller et privat tvistløsningsorgan, medmindre der er tale om en klage over en forvaltningsmyndigheds afgørelse. Det bemærkes i den forbindelse, at undtagelsen af gældssaneringsager skyldes, at skifteretten i disse sager har en tilsvarende vejledningspligt efter konkursloven.

Alle kan vederlagsfrit få rådgivning på trin 1. Rådgivning på trin 2 og 3 gives delvist vederlagsfrit, hvis den, der søger rådgivningen, opfylder den økonomiske betingelse. Den økonomiske betingelse for retshjælp ved advokat svarer til den økonomiske betingelse, der gælder for at få fri proces. Dette indebærer, at den retshjælpssøgendes årsindkomst skal være 358.000 kr. eller mindre for enlige eller samlet 455.000 kr. eller mindre for samlevede par, medmindre parret har modstående interesser under sagen, f.eks. i sager, hvor parret er modparter. For hvert barn, som forsørges af den retshjælpssøgende, hæves beløbsgrænsen med 62.000 kr. Beløbene justeres årligt.

Vederlaget til advokater for retshjælp på trin 2 udgør 1.210 kr. (inkl. moms). Heraf betaler staten 75 pct., mens den retshjælpssøgende betaler resten. Vederlaget til advokater for retshjælp på trin 3 udgør 2.780 kr. (inkl. moms).

Heraf betaler staten og den retshjælpssøgende hver halvdelen. Staten betaler dog hele vederlaget for retshjælp i forbindelse med en ansøgning om fri proces. Tilskud fra statskassen omfatter alene vederlag, der ikke er dækket af en retshjælpsforsikring eller anden form for forsikring.

3. Civilstyrelsen træffer afgørelse om, hvorvidt et retshjælpskontor eller en advokatvagt kan godkendes som tilskudsberettiget. I 2022 godkendte Civilstyrelsen 42 retshjælpskontorer og 53 advokatvagter som tilskudsberettigede.

For at blive godkendt som tilskudsberettiget retshjælpskontor skal følgende betingelser være opfyldt:

1. Retshjælpens vedtægter skal være godkendt af Civilstyrelsen.
2. Retshjælpen skal være ledet af en fagligt kvalificeret person.
3. Bistanden i den enkelte sag skal som minimum have et omfang svarende til retshjælp på trin 1.
4. Rådgivning på trin 1 må ikke begrænses til visse sagsområder.
5. Rådgivning udover trin 1 skal mindst omfatte de sagsområder, der er omfattet af retshjælp ved advokater på trin 2 og 3.
6. Rådgivning på trin 1 skal være åben for alle. Rådgivning på trin 2 og 3 skal som minimum være åben for alle, der opfylder de økonomiske betingelser for retshjælp ved advokater på trin 2 og 3.
7. Retshjælpen skal ydes af rådgivere, der er tilstrækkeligt kvalificerede.
8. Rådgivningen skal være vederlagsfri for klienten. Der kan dog for rådgivning ud over trin 1 opkræves et honorar, som ikke overstiger det beløb, der opkræves i forbindelse med behandlingen af forbrugersager i Forbrugerklagenævnet.
9. Retshjælpen skal normalt have åbent mindst én gang om ugen, så vidt muligt både i nogle dagtimer og i nogle aftentimer.

For at blive godkendt som tilskudsberettiget advokatvagt skal følgende betingelser være opfyldt:

1. Advokatvagtens vedtægter skal være godkendt af Civilstyrelsen.
2. Rådgivningen må ikke begrænses til visse sagsområder.
3. Bistanden i den enkelte sag skal som minimum have et omfang svarende til retshjælp på trin 1.
4. Rådgivningen skal være åben for alle.
5. Rådgivningen skal ydes af advokater eller advokatfuldmægtige, der ikke modtager vederlag.

6. Rådgivningen skal være vederlagsfri for klienten.
7. Advokatvagten skal normalt have åbent mindst to gange om måneden, så vidt muligt både i nogle dagtimer og i nogle aftentimer.

Derudover gælder for både retshjælpskontorer og advokatvagter, at Civilstyrelsen ved vurderingen af, om retshjælpskontoret eller advokatvagten kan godkendes som tilskudsberettiget, kan lægge vægt på omfanget af øvrige retshjælpstilbud i det pågældende geografiske område. Det kan herved inddrages, om advokatvagten eller retshjælpskontoret etableres i et område med sociale og/eller integrationsmæssige udfordringer.

4. Støtten til godkendte retshjælpsinstitutioner mv. ydes ved finanslovs-konto 11.11.05, som administreres af Civilstyrelsen. Bevillingen til tilskud til retshjælpsinstitutioner mv. udgør 23,2 mio. kr. i 2023.

I tillæg hertil afholdes udgifter til bl.a. fri proces og advokathjælp på finanslovs-konto 11.42.02. Det bemærkes, at der er tale om en lovbunden bevilling, hvor der – udover udgifter til fri proces og advokathjælp – bl.a. afholdes udgifter til statens omkostninger i diverse konkurssager samt udgifter til advokater og børnesagkyndige i forbindelse med ungdomskriminalitetsnævnets arbejde. Der forventes i 2023 udgifter til disse formål på ca. 600 mio. kr.

5. De nuværende regler om retshjælp i retsplejeloven bygger på dele af Retsplejerådets betænkning nr. 1436/2004 om reform af den civile retspleje III (Adgang til domstolene) og trådte i kraft den 1. januar 2007.

Siden har der løbende været drøftelser om en revision af ordningen. I 2012 afgav Retsplejerådet en redegørelse om retshjælp ved advokat mv., hvor Retsplejerådet havde fået til opgave at vurdere, om intentionerne ved lovændringen var opfyldt. Redegørelsen mundede ikke ud i forslag til lovændringer.

I 2016 afgav en arbejdsgruppe nedsat af Danske Advokater og Advokatsamfundet en rapport om retshjælp med en række anbefalinger vedrørende retshjælp ved advokater og advokatvagter samt udbredelse af viden om retshjælpsordningen. Arbejdsgruppen anbefalede bl.a. også, at der udarbejdes en tilbundsgående analyse af den samlede retshjælpsordning.

I 2019 udgav tænketanken Justitia publikationen Den Danske Retshjælpsmodel – retshjælp, retshjælpsforsikring og fri proces, der var baseret på tre analyser, som Justitia gennemførte i 2015 og 2017. I publikationen kommer Justitia med en række anbefalinger, herunder om mangel på information, ringe geografisk udbredelse af retshjælpstilbud, bedre muligheder for målrettet rådgivning til udsatte borgere, en uklar og tung tilskudsordning og dårligt samspil med private retshjælpsforsikringer.

I april 2020 nedsatte den daværende justitsminister et lovforberedende udvalg om revision af reglerne om retshjælp og fri proces. For status for udvalgets arbejde henvises til justitsministerens brev til Folketingets Retsudvalg af 28. marts 2023 (REU Alm. del – bilag 128).